

**UCHWAŁA NR XXXVI/306/2022
RADY POWIATU W NYSIE**

z dnia 28 stycznia 2022 r.

**w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
na lata 2022-2031**

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt. 5, art. 12 pkt. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz. U z 2020 poz. 920) oraz art. 35a. ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r., poz. 573), Rada Powiatu w Nysie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2022 – 2031 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Nysie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodnicząca Rady
Powiatu w Nysie

Danuta Korzeniowska

Powiatowe Centrum
Pomocy Rodzinie
w Nysie

POWIATOWY PROGRAM DZIAŁAŃ
NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
NA LATA 2022-2031

„ Pomoc osobom niepełnosprawnym
to nie tylko znoszenie barier funkcjonalnych,
ale przede wszystkim barier międzyludzkich ”.

Nysa 2022

Spis treści:

I.	Wstęp.....	3
II.	Regulacje prawne dotyczące kwestii osób z niepełnosprawnościami.....	4
III.	Charakterystyka działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami	7
	1. Niepełnosprawność w liczbach	8
	2. Osoby z niepełnosprawnościami w Powiecie Nyskim ...	10
IV.	Założenia programowe.....	28
V.	Sprawozdawczość i ewaluacja.....	30
VI.	Cele strategiczne.....	30
	a. Kierunki działania w zakresie niepełnosprawności w powiecie nyskim.....	30
	b. Harmonogram działań.....	31

I. Wstęp.

Definicja niepełnosprawności została opracowana przez Światową Organizację Zdrowia w 1980 roku i opublikowana w „Międzynarodowej klasyfikacji uszkodzeń, upośledzeń i niepełnosprawności”. Według tej definicji „niepełnosprawność oznacza wszelkie uszkodzenia lub braki – wynikające z uszkodzenia – zdolności wykonywania jakiejś czynności w sposób bądź w zakresie uważanym za normalny dla człowieka”. Powyższa definicja eksponuje aspekt medyczny, koncentrujący się na jednostce i niedostatecznie wyjaśniający interakcję pomiędzy warunkami społecznymi, a oczekiwaniami i możliwościami jednostki.

W prawie polskim pojęcie „osoba niepełnosprawna” zostało zdefiniowane po raz pierwszy w ustawie z dnia 9 maja 1991 roku o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych i zastąpiło używane od wielu lat określenie „inwalida”. Jednakże definicja ta nie zadawała wielu środowisk. Dopiero w roku 1997 w ustawie z dnia 27 sierpnia o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych opracowano nową definicję, według której niepełnosprawnymi są to osoby, których stan fizyczny, psychiczny i umysłowy trwale bądź okresowo ogranicza lub uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeżeli uzyskały orzeczenie o zakwalifikowaniu do jednego z trzech stopni niepełnosprawności albo orzeczenie o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy, a jeśli nie ukończyły 16 roku życia orzeczenie o niepełnosprawności.

Według standardów światowych i europejskich, które zostały sformułowane w licznych dokumentach międzynarodowych, osoby z niepełnosprawnością mają prawo do pełnego uczestnictwa i równych szans w życiu społecznym i zawodowym. Z tego też względu Powiat Nyski od samego początku swojego istnienia, każdego roku podejmuje szereg działań na rzecz osób z niepełnosprawnością, obejmujących swoim zasięgiem takie obszary tematyczne jak dostępna informacja, komunikacja, edukacja oraz rozwiązania architektoniczne, a wszystko to ma na celu zapewnienie osobom z niepełnosprawnością godne i aktywne życie, a także pomoc dostosowaną do rzeczywistych potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności. Działania realizowane przez Powiat Nyski zmierzają do aktywizacji osób z niepełnosprawnością w życiu zawodowym, społecznym, kulturalnym, sportowym oraz rekreacji i turystyce; podnoszenia świadomości osób z niepełnosprawnością

w zakresie przysługujących im praw, eliminacji zjawiska niechęci czy wrogości do osób z niepełnosprawnościami, które są przyczyną ich społecznej alienacji.

Aby zrozumieć osoby z niepełnosprawnościami, ich zachowanie, możliwości i ograniczenia wskazane jest rozpatrywanie funkcjonowania tych osób w środowisku społecznym, branie pod uwagę złożoności ich psychiki oraz ich relacji ze światem. Należy podkreślić, że niepełnosprawność narusza najcenniejsze wartości człowieka, czyli zdrowie, sprawność fizyczną, zdolność do wypełniania podstawowych zadań społecznych oraz stanowi pewną przeszkodę w realizacji własnych celów.

Świadomość istniejących w Powiecie Nyskim problemów społecznych dotyczących osób z niepełnosprawnościami stała się motywacją do stworzenia nowych i niekonwencjonalnych rozwiązań, dających szansę na podniesienie efektywności działań.

II. Regulacje prawne dotyczące kwestii osób z niepełnosprawnościami.

Krajowe regulacje prawne:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.), która stoi w obronie praw i wolności osób niepełnosprawnych w Polsce, określa zasady z jakimi powinny kierować się władza ustawodawcza, wykonawcza i samorządy terytorialne działające na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnościami. Konstytucja jest podstawowym aktem prawnym regulującym prawa każdego człowieka, bez względu na płeć, rasę, wyznanie. W art. 32 określa się fundamentalne prawo do równego traktowania oraz zakaz dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym, natomiast art. 69 zobowiązuje władze publiczne do pomocy osobom z niepełnosprawnościami w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.
- 2) Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, uchwalona 1 sierpnia 1997 r. przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej (M. P. Nr 50 poz. 475), która uznaje, iż osoby niepełnosprawne mają prawo do niezależnego, samodzielnego, aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji.
- 3) Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2021r. poz. 573) opisuje szczegółowo zagadnienia związane z aktywizacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych.
- 4) Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1100) określa instrumenty interwencji państwa na rynku pracy.
- 5) Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 920).

- 6) Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1329).
- 7) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057).
- 8) Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020r. poz. 1062).
- 9) Ustawa z dnia 08 maja 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 848).
- 10) Ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1787 ze zm.).
- 11) Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 z dnia 25.02.2021r.

Niepełnosprawność posiada swoje regulacje prawne zarówno w prawie międzynarodowym, jaki i krajowym. O potrzebie pomocy osobom z niepełnosprawnościami można znaleźć zapis w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ z 1948r, gdzie w art.25 zapisano prawo do świadczeń socjalnych na wypadek choroby, niezdolności do pracy itp. W dwóch dokumentach Rady Europy: Konwencji o Ochronie Praw człowieka i Podstawowej Wolności z 1950 r oraz Europejskiej Karcie Społecznej z 1961r przyznano prawo osobom z niepełnosprawnościami do szkolenia zawodowego, rehabilitacji oraz readaptacji zawodowej i społecznej, bez względu na przyczynę i rodzaj ich inwalidztwa.

W polskim ustawodawstwie zapis dot. osób z niepełnosprawnościami znalazł się w Konstytucji RP, której art.67 gwarantuje prawo do zabezpieczenia społecznego ze względu na inwalidztwo, a władze publiczne zostały zobowiązane do zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami opieki zdrowotnej (art. 68), udzielania osobom z niepełnosprawnościami pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej (art. 69).

W ochronie wolności i praw osób z niepełnosprawnościami duże znaczenie ma uchwalona w 1997r Polska Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997r /M.P. z 13.08.1997 Nr 50 poz. 475/). Zostały w niej sformułowane takie prawa, jak: prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia, dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym, dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej. Wskazano także prawo do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny, dostęp do wszechstronnej rehabilitacji mającej na

celu adaptację społeczną. Ponadto prawo do nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej, pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz korzystania z doradztwa zawodowego i pośrednictwa. A gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga - prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych, zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym. Życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, dostępu do informacji, możliwości komunikacji międzyludzkiej, posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska. Prawo do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych, pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.

Niezbędne jest również wdrażanie postanowień Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 roku (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169, z późn. zm.). Konwencja weszła do polskiego porządku prawnego 25 października 2012 roku. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do wdrażania jej postanowień. W Konwencji przewidziano bardzo istotną zmianę podejścia do niepełnosprawności polegającą na przejściu z medycznego modelu niepełnosprawności na model oparty na prawach człowieka. Medyczny model niepełnosprawności zakłada, że niepełnosprawność jest wynikiem fizycznego czy psychicznego ograniczenia, natomiast model oparty na prawach człowieka zakłada zapewnienie pełni praw dla osób z niepełnosprawnościami, na równi z innymi. Takie przejście wymaga głębokich zmian zarówno prawnych, jak i pozaprawnych. Konwencja przewiduje mechanizmy zapewniające osobom z niepełnosprawnościami możliwość korzystania ze wszystkich powszechnie uznanych wolności i praw człowieka. Należy też zaznaczyć, że Konwencja wymaga przyjęcia ze strony państwa zintegrowanego podejścia do niepełnosprawności oraz włączania problematyki niepełnosprawności w główny nurt polityki realizowanej w różnych obszarach i na różnych szczeblach zarządzania państwem.

Założenia Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2022-2031 są zgodne z celami określonymi w dokumentach strategicznych,

obowiązujących na poziomie zarówno krajowym, jak i regionalnym. Program wpisuje się m.in.: w Strategię na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 z dnia 25.02.2021r., Powiatową strategię rozwiązywania problemów społecznych powiatu nyskiego na lata 2013 - 2023, Strategię Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.

III. Charakterystyka działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Zastanawiając się nad ludzkim istnieniem nie sposób ominąć niepełnosprawności w życiu społecznym i zawodowym. Człowiek często zadaje sobie pytanie jakie jest miejsce osoby z niepełnosprawnościami w społeczeństwie i jak tę niepełnosprawność ujmować. Niepełnosprawność jest cechą, która wpływa na jakość życia, a więc pełni funkcję regulacyjną. W zależności od natężenia w mniejszym lub większym stopniu definiuje funkcjonowanie człowieka w społeczeństwie.

Ponad jedna trzecia osób w wieku powyżej 75 lat dotknięta jest niepełnosprawnością ograniczającą w pewnym stopniu ich możliwości, a w przypadku ponad 20% ograniczenia te są znaczne. Ponadto liczba tych osób zwiększy się wraz ze starzeniem się społeczeństwa UE. Zgodnie z Konwencją ONZ (Konwencja praw osób niepełnosprawnych ONZ - zobowiązuje Państwa Strony do ochrony wszystkich praw człowieka i praw podstawowych osób z niepełnosprawnościami) do osób z niepełnosprawnościami zalicza się te osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełne i skuteczne uczestnictwo w życiu społecznym, na równych zasadach z innymi osobami. W centrum w/w Strategii jest eliminowanie barier. Komisja określiła osiem podstawowych obszarów działania: **Dostępność, Uczestnictwo, Równość, Zatrudnienie, Kształcenie i szkolenie, Ochrona socjalna, Zdrowie i Działania zewnętrzne.** „Dostępność” oznacza, że osoby z niepełnosprawnościami mają dostęp, na równych prawach z innymi, do środowiska fizycznego, transportu, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz pozostałych obiektów i usług. Nadal wiele przeszkód uniemożliwia osobom z niepełnosprawnościami pełne korzystanie z praw podstawowych – w tym praw obywateli Unii – i ogranicza ich udział w życiu społecznym na równych z innymi prawach. Do praw tych należy prawo do swobodnego przemieszczania się, wyboru miejsca i stylu życia oraz pełnego dostępu do kultury, rekreacji i sportu. Zatrudnienie – Dobra praca gwarantuje niezależność ekonomiczną, pobudza do osobistych osiągnięć i stanowi najlepszą ochronę przed biedą. Osoby z niepełnosprawnościami, a w szczególności dzieci, muszą być w odpowiedni sposób integrowane w ogólnym systemie edukacyjnym i w ich najlepszym

interesie leży zapewnienie im indywidualnego wsparcia. Mniejsze uczestnictwo w ogólnym kształceniu oraz w rynku pracy doprowadziło do nierówności w poziomie dochodów oraz do zjawisk takich jak ubóstwo osób z niepełnosprawnościami, wykluczenie społeczne i izolacja. Osoby z niepełnosprawnościami muszą mieć możliwość korzystania z systemów ochrony socjalnej i programów ograniczania ubóstwa, do pomocy w obszarach niepełnosprawności, mieszkalnictwa socjalnego i innych usług zwiększających ich możliwości, a także programów emerytalnych i rentowych. Osoby z niepełnosprawnościami mają ograniczony dostęp do świadczeń zdrowotnych, w tym do rutynowego leczenia, co prowadzi do niezwiązanych z niepełnosprawnością nierówności dotyczących zdrowia. Osoby takie mają prawo do równego dostępu do opieki zdrowotnej, w tym do prewencji, oraz do specjalnych świadczeń zdrowotnych i rehabilitacyjnych wysokiej jakości i w dostępnych cenach, w których uwzględniane są ich potrzeby, także te związane z płcią. UE i państwa członkowskie powinny promować prawa osób z niepełnosprawnościami w ramach swoich działań zewnętrznych, w tym rozszerzania UE oraz programów sąsiedztwa i rozwoju.

1. Niepełnosprawność w liczbach.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 roku liczba osób z niepełnosprawnościami ogółem wynosiła na koniec marca 2011 roku niemal 4,7 mln (dokładnie 4 697,0 tys.). Tym samym liczba osób z niepełnosprawnościami w Polsce stanowiła 12,2% ludności kraju wobec 14,3% w 2002 r. (blisko 5,5 mln osób z niepełnosprawnościami w 2002 roku). Udział mężczyzn wśród osób z niepełnosprawnościami wynosił 46,1% wobec 53,9% dla kobiet.

Prawne potwierdzenie faktu niepełnosprawności posiadało w 2011 roku przeszło 3,1 mln osób (dokładnie 3 133,5 tys.). Liczebność zbiorowości osób z niepełnosprawnościami prawnymi i biologicznymi (jednocześnie) wynosiła 2 652,0 tys., tylko prawnymi – 479,5 tys., tylko biologicznymi – 1 565,6 tys. Liczebność osób z niepełnosprawnościami biologicznymi wynosiła 4 217,6 tys. Osoby z niepełnosprawnościami biologicznymi zostały zdefiniowane jako osoby odczuwające ograniczenia zwykłych (podstawowych) czynności życiowych odpowiednich dla ich wieku. Rozróżniano 3 stopnie ograniczenia zdolności do wykonywania czynności podstawowych: całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną. We wszystkich tych przypadkach niemożność wykonywania ww. czynności musiała trwać lub przewidywano jej trwanie przez okres co najmniej 6 miesięcy. W porównaniu z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku ogólna liczba osób z niepełnosprawnościami

obniżyła się o 759,7 tys., tj. o 13,9%, zaś liczba osób z niepełnosprawnościami prawnymi zmniejszyła się o 1 316,6 tys., tj. o 29,6%. Natomiast liczba osób z niepełnosprawnościami tylko biologicznymi zwiększyła się o 559 tys., tj. o 55,5%.

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (NSP 2011) został przeprowadzony inną metodą niż poprzedni – z 2002 roku. W NSP 2011 zostały wykorzystane administracyjne bazy danych. Ponadto dane dotyczące niepełnosprawności zostały zebrane w ramach spisu reprezentacyjnego, co oznacza że nie wszystkim Polakom zostały zadane pytania o niepełnosprawność. Dane ze spisu reprezentacyjnego zostały uogólnione na całą populację.

Według wyników Europejskiego Ankietowego Badania Zdrowia (European Health Interview Survey – EHIS) w 2014 roku w Polsce było 7,7 mln (dokładnie 7 689,8 tys.) osób z niepełnosprawnościami biologicznymi, tj. osób, które zadeklarowały ograniczoną zdolność wykonywania czynności jakie ludzie zwykle wykonują (zgodnie z jednolitą dla UE definicją zastosowaną w badaniu uwzględniono zarówno poważne jak i mniej poważne ograniczenia, powodujące niemożność wykonywania ww. czynności, przez okres co najmniej ostatnich 6 miesięcy). Wśród nich było 2 464,8 tys. z poważnymi ograniczeniami sprawności i 5 225 tys. osób z mniej poważnymi ograniczeniami. Warto wskazać, że w zależności od przyjętego kryterium niepełnosprawności biologicznej (a ściślej poziomu ograniczeń) populacja osób z niepełnosprawnościami w Polsce może liczyć od 4,9 mln osób do 7,7 mln osób.

Według dotychczas stosowanej w badaniach stanu zdrowia metodologii populacja osób z niepełnosprawnościami wynosiła 4,9 mln. Przy określaniu jej liczby uwzględniano zarówno osoby posiadające prawne orzeczenie niepełnosprawności, jak i osoby o ograniczonej zdolności wykonywania czynności, ale tylko w stopniu poważnym.

Liczba dzieci z niepełnosprawnościami ogółem na koniec 2014 r. według EHIS wynosiła ponad 211 tys. (55 tys. prawnie i biologicznie, blisko 127 tys. prawnie i 29 tys. tylko biologicznie). Liczba osób z niepełnosprawnościami biologicznymi (wg definicji stosowanej w badaniu) w wieku 15 lat i więcej wynosiła 7 414 tys.

Według EHIS prawne orzeczenie o niepełnosprawności lub równoważne posiadało prawie 3,8 mln Polaków (w tym blisko 194 tys. dzieci do lat 16 z aktualnym orzeczeniem o niepełnosprawności), tj. o około 0,3 mln osób więcej w porównaniu z szacunkami z badania BAEL w tym samym okresie. Trzeba jednak mieć na uwadze różnicę celów tych badań, a ponieważ w obu przypadkach odpowiedzi na pytanie o niepełnosprawność prawną były subiektywne, oparte na deklaracjach respondentów, wyniki nie są w pełni porównywalne.

W rezultacie pod koniec 2014 r. struktura osób z niepełnosprawnościami prawnymi według wyników Europejskiego Ankietowego Badania Zdrowia przedstawiała się następująco: 42% osób z niepełnosprawnościami prawnymi posiadało orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, 28% osób posiadało orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, a 25% osób posiadało orzeczenie o stopniu lekkim. Dzieci do lat 16 natomiast stanowiły 5% ogółu populacji osób z niepełnosprawnościami prawnymi.

Spadek liczby osób z niepełnosprawnościami prawnymi w wieku 16 lat i więcej oraz zmianę struktury osób z niepełnosprawnościami według stopnia niepełnosprawności potwierdzają wyniki kwartalnego reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), prowadzonego przez GUS od 1992 roku.

Według wyników BAEL liczba osób z niepełnosprawnościami w wieku 16 lat i więcej od 2002 roku systematycznie spadała i już w 2009 roku wynosiła 3,5 mln (dokładnie 3 506 tys.). Według aktualnych danych BAEL liczba osób z niepełnosprawnościami w wieku 16 lat i więcej w 2018 roku kształtowała się na poziomie 3,0 mln osób (dokładnie 3 040 tys.). Oznacza to, że 10,0% ludności w wieku 15 lat i więcej posiadało prawne orzeczenie niepełnosprawności. Liczba osób z niepełnosprawnościami prawnymi w tzw. ekonomicznym wieku produkcyjnym (18-59 dla kobiet i 18-64 dla mężczyzn) wynosiła średniorocznie 1 625 tys., co stanowiło 7,6% ludności w tym wieku.

Zmianę struktury osób z niepełnosprawnościami według stopnia niepełnosprawności można zaobserwować porównując dane dotyczące udziału osób o określonych stopniach niepełnosprawności w populacji osób z niepełnosprawnościami prawnymi ogółem w latach 2002 - 2018. I tak według BAEL udział osób z niepełnosprawnościami ze znacznym stopniem niepełnosprawności w 2002 roku wynosił 21,1%, z umiarkowanym – 35,1%, z lekkim – 42,7%. Natomiast w 2019 roku odsetek ten wynosił odpowiednio: 27,4%, 47,3% i 25,3%. Wśród osób z niepełnosprawnościami prawnymi w ekonomicznym wieku produkcyjnym struktura ta przedstawiała się następująco: 25,2% - znaczny stopień niepełnosprawności, 48,7% - umiarkowany, 26,1% - lekki. (dane zaczerpnięte z witryny Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej <https://niepelnosprawni.gov.pl/p,78,dane-demograficzne>).

2. Osoby z niepełnosprawnościami w Powiecie Nyskim.

Powiat Nyski położony jest w południowo zachodniej Polsce, w województwie opolskim. W skład powiatu wchodzi:

- gminy miejsko-wiejskie: Głuchołazy, Korfantów, Nysa, Otmuchów, Paczków;

- gminy wiejskie: Kamiennik, Łambinowice, Pakosławice, Skoroszyce;
- miasta: Głuchołazy, Korfantów, Nysa, Otmuchów, Paczków.

Zgodnie z danymi ujętymi w Narodowym Spisie Powszechnym w 2011r., w Powiecie Nyskim problem niepełnosprawności dotyczył 17.100 osób. W tym 9.078 kobiet i 8.022 mężczyzn.

Wobec powyższego opierając się na dostępnych danych stworzono tabelę dotyczące osób z niepełnosprawnościami z terenu Powiatu Nyskiego według płci, kategorii i stopnia niepełnosprawności.

Tabela. Osoby z niepełnosprawnościami prawnymi

L.p.	Nazwa	osoby z niepełnosprawnościami prawnymi razem	osoby z niepełnosprawnościami prawnymi o stopniu niepełnosprawności znacznym	osoby z niepełnosprawnościami prawnymi o stopniu niepełnosprawności umiarkowanym	osoby z niepełnosprawnościami prawnymi o stopniu niepełnosprawności lekkim	osoby z niepełnosprawnościami w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności	osoby z niepełnosprawnościami prawnymi o stopniu niepełnosprawności nieustalonym
1.	Kobiety	4.989	1.516	1.844	1.244	189	197
2.	Mężczyźni	5.489	1.482	1.919	1.486	360	240
3.	Razem	10.479	3.000	3.762	2.730	549	438

Tabela. Osoby z niepełnosprawnościami tylko biologicznymi

L.p.	Nazwa	osoby z niepełnosprawnościami tylko biologicznymi razem	osoby z niepełnosprawnościami tylko biologicznymi odczuwające ograniczenie sprawności całkowite	osoby z niepełnosprawnościami tylko biologicznymi odczuwające ograniczenie sprawności poważne	osoby z niepełnosprawnościami tylko biologicznymi odczuwające ograniczenie sprawności umiarkowane
1.	Kobiety	4.087	211	1.205	2.673
2.	Mężczyźni	2.534	93	682	1.760
3.	Razem	6.622	304	1.887	4.431

Osoba z niepełnosprawnościami to osoba, która posiadała odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoba, która takiego orzeczenia nie posiadała, lecz odczuwała ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa).

W powyższych tabelach zbiorowość osób z niepełnosprawnościami została podzielona na dwie podstawowe grupy:

- osoby z **niepełnosprawnościami prawnymi**, tj. takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony,
- osoby z **niepełnosprawnościami tylko biologicznymi**, tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych.

Kryterium zakwalifikowania danej osoby do zbiorowości osób z **niepełnosprawnościami prawnymi** jest:

- dla osób w wieku 16 lat i więcej – posiadanie aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający, ustalającego niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo,
- dla dzieci poniżej 16 roku życia – uprawnienie do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego.

W ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Nysie (według stanu na koniec listopada 2021r.) odnotowano 231 osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych jako bezrobotne, w tym 142 mieszkańców wsi i 89 mieszkańców miasta oraz 29 osób z niepełnosprawnościami poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu, w tym 19 mieszkańców miasta oraz 10 mieszkańców wsi.

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami w Powiecie Nyskim wg stanu na koniec listopada 2021r.

Tabela. Liczba osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami w Powiecie Nyskim wg stanu na 30.11.2021r.

	Ogółem	Kobiety
Ogółem	231	89
Długotrwale bezrobotni	150	57
Bez kwalifikacji	87	38
Bez doświadczenia	30	16
Wg wieku		
18-24	13	7
25-34	22	8
35-44	48	25
45-54	59	30
55-59	47	19
60+	42	0
Wg miejsca zamieszkania		
Miasto	89	49
Wieś	142	40
Wg gmin		
Głucholazy	36	13
Kamiennik	7	1
Korfantów	15	3
Łambinowice	12	6
Nysa	106	48

Otmuchów	18	5
Paczków	24	8
Pakosławice	5	3
Skoroszyce	8	2

Tabela. Liczba osób z niepełnosprawnościami poszukujących pracy w Powiecie Nyskim wg stanu na 30.11.2021r.

	Ogółem	Kobiety
Ogółem	29	8
Bez kwalifikacji	7	1
Bez doświadczenia	8	2
Wg. wieku		
18-24	1	1
25-34	2	0
35-44	10	2
45-54	5	1
55-59	3	1
60+	8	3
Wg. miejsca zamieszkania		
Miasto	19	7
Wieś	10	0
Wg. gmin		
Głuchołazy	5	1
Kamiennik	0	0
Korfantów	1	0
Łambinowice	0	0
Nysa	20	7
Otmuchów	0	0
Paczków	0	0
Pakosławice	2	0
Skoroszyce	1	0

Potwierdzeniem prawnym faktycznie istniejącej niepełnosprawności jest stosowne orzeczenie, wydane przez właściwy organ. W obecnej sytuacji prawnej, dla celów pomocy społecznej, orzeczenia takie wydają powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności (pierwsza instancja) oraz wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności (druga instancja), a dla celów rentowych Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) i Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS). Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r, o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych art. 4 ust. 1. wyróżnia trzy stopnie niepełnosprawności:

Znaczny stopień

Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej

i wymagająca, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Umiarkowany stopień

Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.

Lekki stopień

Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Do zadań Powiatowego Zespołu należy wydawanie:

- orzeczeń o niepełnosprawności osobom w wieku do 16 roku życia;
- orzeczeń o stopniu niepełnosprawności osobom, które ukończyły 16 roku życia;
- orzeczeń o wskazaniach do ulg i uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym stosownie do naruszonej sprawności organizmu i ograniczeń funkcjonalnych uzasadniających korzystaniem z nich;
- legitymacji osobie niepełnosprawnej;
- kart parkingowych.

Wydawaniem orzeczeń do celów poza rentowych dla osób z różnymi dysfunkcjami zdrowotnymi zajmuje się Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Nysie.

W skład Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Nysie powołani są: przewodniczący, sekretarz, 12 lekarzy (interniści, psychiatra, ortopeda, okulista, laryngolog, pediatra), 5 psychologów, pedagog, 5 doradców zawodowych, 5 pracowników socjalnych. W 2020 r. do Powiatowego Zespołu wpłynęło 2.110 wniosków o wydanie orzeczenia, w tym: 1.778 o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności osobom po 16-tym roku życia, 332 o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności dzieci do 16-go roku życia. Wydano 2.009 orzeczeń, w tym 1.701 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, 308 orzeczeń o niepełnosprawności. Na podstawie ważnych orzeczeń wydano 277 legitymacji osoby niepełnosprawnej, 374 kart parkingowych.

Poniższe tabele przedstawiają ilość i analizę złożonych wniosków dot. uzyskania stopnia niepełnosprawności dla osób powyżej 16rż oraz niepełnosprawności dla dzieci przed 16 r.ż. na przestrzeni lat 2016-2020 - opracowane na podstawie danych Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności (EKSMOoN).

Cel złożenia wniosku po 16-tym roku życia w latach 2016-2020.

lp	Cel złożenia wniosku	Liczba wniosków				
		2016	2017	2018	2019	2020
1.	odpowiednie zatrudnienie	403	374	381	351	333
2.	Szkolenie	2	2	4	2	3
3.	uczestnictwo w terapii zajęciowej	11	21	20	18	22
4.	konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	165	192	250	218	137
5.	korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji	461	503	456	529	434
6.	zasilek pielęgnacyjny	437	344	375	386	304
7.	korzystanie z karty parkingowej	187	181	245	249	238
8.	inne: dodatkowa powierzchnia mieszkalna, korzystanie z ulg i uprawnień	353	280	312	367	307
razem		2.019	1.897	2.043	2.120	1.778

Cel złożenia wniosków dzieci do 16 roku życia w latach 2016-2020.

Lp.	Cel złożenia wniosku	Liczba wniosków				
		2016	2017	2018	2019	2020
1.	Zasilek pielęgnacyjny	167	170	207	174	196
2.	Zasilek stały	89	81	110	78	105
3.	Inne: karta parkingowa	25	31	31	21	31
razem		281	282	348	273	332

Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydanych w latach 2016-2020

Lp.	Wydane orzeczenia	Ilość orzeczeń				
		2016	2017	2018	2019	2020
1.	Orzeczenia z określeniem stopnia niepełnosprawności	1.771	1.621	1.673	1.848	1.598
2.	Orzeczenia o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych	63	65	50	62	37

3.	Orzeczenia o odmowie wydania orzeczenia	76	94	53	80	66
razem		1.910	1.780	1.776	1.990	1.701

Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności wydanych w latach 2016-2020

Lp.	Wydane orzeczenia	Ilość orzeczeń				
		2016	2017	2018	2019	2020
1.	Orzeczenia o odmowie wydania orzeczenia	3	6	4	1	5
2.	Orzeczenia o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych	8	28	28	22	74
3.	Orzeczenia o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych	259	238	289	231	229
razem		270	272	321	254	308

Liczba i rodzaj różnorodnych barier i przeszkód do pokonania, które napotyka na swojej drodze każdy człowiek, także osoba pełnosprawna, zależy w znacznej mierze od motywacji do ich pokonywania i skutecznego wykorzystywania wszystkich posiadanych zdolności i umiejętności. Rzeczywistość pokazuje, że pełnosprawni zapominają o ludziach z różnego typu niepełnosprawnościami i stąd wynika wiele problemów.

Podstawowym utrudnieniem dla osób z niepełnosprawnościami są **bariery architektoniczne**. Składają się na nie różnego typu utrudnienia występujące w budynkach: urzędach, szkołach, przychodniach zdrowia i innych miejscach użyteczności publicznej. Brak wind, podjazdów, odpowiednio szerokich przejść i korytarzy uniemożliwia dotarcie do wielu miejsc, gdzie toczy się życie. Bariery architektoniczne są szczególnie dotkliwe dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich i dla osób niewidomych. Istotnym problemem dla osób z wszelkiego rodzaju niepełnosprawnościami są też **bariery w komunikowaniu się**, czyli ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające swobodne porozumiewanie się lub przekazywanie informacji, np. utrudniony dostęp do nowoczesnych urządzeń typu dyktafon, notatnik brajlowski, internet, telefon. Bariery w komunikowaniu się mają wpływ na znaczne ograniczenie dostępu osób z niepełnosprawnościami do różnego typu informacji. Kolejną barierą utrudniającą ludziom niepełnosprawnym podejmowanie różnych form aktywności jest **brak środków materialnych**. Podstawowym źródłem dochodów tej grupy osób są renty lub środki pochodzące z pomocy społecznej, niewystarczające do zapewnienia odpowiednich warunków życia. Trudna sytuacja finansowa osób z niepełnosprawnością

wynika przede wszystkim z **niskiego poziomu wykształcenia** oraz – najczęściej – **braku kwalifikacji zawodowych**. Taka sytuacja ogranicza dostęp do pracy oraz zdobycie niezależności finansowej. Osoby z niepełnosprawnością szczególnie dotkliwie odczuwają **bariery społeczne**, które wynikają z charakterystycznej skłonności współczesnego społeczeństwa do wartościowania ludzi wedle ich zdolności produkcyjnych i umiejętności wytwarzania dóbr materialnych. Dlatego osoby z niepełnosprawnościami często traktuje się jako grupę ekonomicznie nieproduktywną, a jej obecność w społeczeństwie jak obciążenie. Zapomina się o tym, że ograniczenie możliwości prowadzenia aktywnego życia, także zawodowego, przez osoby z niepełnosprawnościami to skutek dostosowania świata do możliwości i potrzeb ludzi zdrowych i sprawnych. Funkcjonujące stereotypy powodują, że ludzie z różnego rodzaju dysfunkcjami są postrzegani jako niezaradni życiowo, nastawieni do świata roszczeniowo, sprawiający kłopoty w codziennym komunikowaniu się i niezdolni do podjęcia pracy. Z tego względu niezwykle ważne jest krzewienie idei integracji osób z niepełnosprawnościami ze społeczeństwem, która wywodzi się z podstawowych praw człowieka i ma na celu umożliwienie ludziom niepełnosprawnym prowadzenia normalnego życia w warunkach, jakie stworzono dla innych członków społeczeństwa.

Na mocy art. 35a ust.4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2021 r. poz. 573) wydane zostało rozporządzenie MPiPS z dnia 25 czerwca 2002r *w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków PFRON* (Dz.U. Nr 96, poz. 861 z późn. zm). Zgodnie z nim istnieje możliwość dofinansowania ze środków PFRON, m.in. do następujących zadań :

- uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami,
- likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami,
- zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom z niepełnosprawnościami na podstawie odrębnych przepisów,
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej,
- dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika dla osoby z niepełnosprawnościami,
- dofinansowanie działalności warsztatów terapii zajęciowej.

Ponadto art.36 ustawy o rehabilitacji zawodowej mówi, iż zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami mogą być realizowane na zlecenie Funduszu przez fundacje oraz organizacje pozarządowe.

Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami jest procesem, który zmierza do przywrócenia samodzielności społecznej osobie, która jest jej pozbawiona, a tym samym znajduje się poza nawiasem normalnego życia społecznego. Rehabilitacja społeczna realizowana jest przede wszystkim przez: wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby z niepełnosprawnościami, wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych, likwidację barier w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji, kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnościami. Celem rehabilitacji społecznej jest możliwie pełne włączenie osoby z niepełnosprawnościami we wszystkie przejawy życia społecznego, aby osoba ta faktycznie była i czuła się wartościowym i pożytecznym członkiem społeczeństwa, mogącym korzystać z dóbr i osiągnąć kultury, cywilizacji, jak też mogącym włączyć się w ich tworzenie.

Realizacja procesu rehabilitacji społecznej stawia określone wymagania zarówno osobie z niepełnosprawnościami, jak i społeczeństwu. Osoba z niepełnosprawnościami musi bowiem przystosować się do wymogów życia społecznego poprzez opanowanie umiejętności funkcjonowania w sytuacjach społecznych, zaś społeczeństwo powinno stworzyć społeczne warunki integracji, tj. znieść wszelkie bariery utrudniające włączenie się osoby z niepełnosprawnością w życie społeczne. Tak więc osoba z niepełnosprawnościami musi chcieć włączyć się w społeczeństwo, a społeczeństwo musi chcieć przyjąć tę osobę na równych prawach.

Ostatecznym celem rehabilitacji jest osiągnięcie najwyższego możliwego poziomu samodzielności i niezależności osoby z niepełnosprawnościami, przejście z pozycji biorcy na pozycje dawcy – osoby produktywnej i tworzącej cenne społecznie wartości, a więc pełna integracja ze społeczeństwem, znajdująca wyraz w pełnym uczestnictwie w życiu społecznym.

Do podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami zalicza się uczestnictwo tych osób w **turnusach rehabilitacyjnych**. Uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym jest podobną formą do pobytu w sanatorium, jednak nie jest świadczeniem zdrowotnym; w założeniu ma wspomagać rehabilitację zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami; polega na zorganizowanej

aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku. Jego program powinien zawierać elementy rehabilitacji odpowiedniej do rodzaju schorzeń oraz obejmować zajęcia kulturalno-oświatowe, sportowo-rekreacyjne oraz inne wynikające ze specjalistycznego rodzaju turnusu, z uwzględnieniem zajęć indywidualnych grupowych. Warunkiem uczestnictwa w turnusie jest posiadanie orzeczenia o niepełnosprawności lub orzeczenia równoważnego.

Ze środków PFRON może być dofinansowany **sport, kultura, rekreacja i turystyka osób z niepełnosprawnością**. O dofinansowanie tych zadań mogą ubiegać się osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, jeżeli:

- prowadzą działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami przez okres co najmniej 2 lat przed dniem złożenia wniosku,
- udokumentują zapewnienie odpowiednich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami warunków technicznych i lokalowych do realizacji zadania,
- udokumentują posiadanie środków własnych lub pozyskanych z innych źródeł na sfinansowanie przedsięwzięcia w wysokości nieobjętej dofinansowaniem ze środków PFRON.

Dofinansowanie nie może obejmować kosztów realizacji zadania poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON. Wniosek o dofinansowanie składa się do PCPR właściwego dla miejsca zamieszkania osób z niepełnosprawnością objętych wnioskiem o dofinansowanie, w terminie do dnia 30 listopada roku poprzedzającego realizację zadania.

Podstawowym celem pomocy jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Dotyczy to umożliwiania tym osobom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, w których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki i możliwości. Jedną z takich form jest zaopatrzenie w **przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze** (protezowanie i aparatowanie) oraz **zakup sprzętu rehabilitacyjnego**. Pomaga to w leczeniu, w odzyskaniu sprawności, ułatwia wykonywanie podstawowych czynności życia codziennego. Wraz z postępem technicznym tego rodzaju zaopatrzenie ustawicznie unowocześnia się i jest coraz bardziej skuteczne w działaniu.

Celem wsparcia jest również dofinansowanie **usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika** dla osób z niepełnosprawnościami wymagających jego pomocy, aby umożliwić im samodzielne funkcjonowanie.

Kolejną formą aktywności wspomagającą proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami jest uczestnictwo w **warsztatach terapii zajęciowej**. Warsztat Terapii Zajęciowej to jedna z podstawowych form aktywności, która wspomaga proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami, niezdolnych do podjęcia pracy. Warsztat jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką. Jego głównym celem jest pozyskiwanie lub przywracanie umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Realizacja zamierzonych celów ma zostać osiągnięta przez zastosowanie odpowiednich technik terapii zajęciowej, które mają zmierzać do rozwijania zarówno umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, jak i psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy.

Terapia realizowana jest na podstawie indywidualnego programu rehabilitacji, który określa jej formy i zakres, metody nauki różnych umiejętności, formy współpracy z rodziną lub opiekunami, planowane efekty oraz wskazuje osoby odpowiedzialne za jej realizację.

Warsztat jest placówką pobytu dziennego, w której czas trwania zajęć wynosi nie więcej niż 7 godzin dziennie i 35 godzin tygodniowo.

W powiecie nyskim działają dwa Warsztaty Terapii Zajęciowej w Nysie i Głuchołazach. Warsztat w Głuchołazach obejmuje swoją działalnością głównie osoby z niepełnosprawnością intelektualną, natomiast warsztat w Nysie osoby z dysfunkcją narządu ruchu.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przewiduje możliwość dofinansowania zadań mających na celu ułatwienie osobie z niepełnosprawnościami wykonywania podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem. W takiej sytuacji o dotację na **likwidację barier architektonicznych** mogą starać się osoby z niepełnosprawnościami, które mają trudności w poruszaniu się, jeżeli są właścicielami nieruchomości lub użytkownikami wieczystymi albo posiadają zgodę właściciela lokalu lub budynku mieszkalnego. Osoby z niepełnosprawnościami mogą również starać się o dofinansowanie likwidacji barier w **komunikowaniu się i barier technicznych**, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności.

Ustawa o rehabilitacji oraz rozporządzenie wykonawcze nie precyzują zakresu żadnej z barier. W związku z powyższym przyjmuje się, że: bariery architektoniczne to wszelkie utrudnienia występujące w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania

uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom z niepełnosprawnościami, bariery techniczne to przeszkody wynikające z braku zastosowania lub niedostosowania odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności, przedmiotów lub urządzeń.

Bariery w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie z niepełnosprawnościami swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji.

W odpowiedzi na istniejącą potrzebę, związaną z trudnościami w funkcjonowaniu osób z niepełnosprawnościami w codziennym życiu, w ramach Funduszu Solidarnościowego realizowany jest Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. Jednym z celów Programu jest ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz stymulowanie osoby z niepełnosprawnością do podejmowania aktywności i umożliwienie realizowania prawa do niezależnego życia, a także przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność oraz wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami oraz umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności, np. przez udział w wydarzeniach społecznych, kulturalnych, rozrywkowych czy sportowych. Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2019-2020 zapewnił usługę asystenta osobom z niepełnosprawnościami posiadającym orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, wydawane na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, albo orzeczenie równoważne do wyżej wymienionych. W 2020 roku zawarto 25 umów na realizację usług. Wsparcie otrzymało 35 osób niepełnosprawnych. Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2021 zapewnił usługę asystenta osobom z niepełnosprawnościami posiadającym orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz dzieciom do 16. roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. W 2021 roku zawarto 55 umów na realizację usług. Wsparcie otrzymały 64 osoby niepełnosprawne. Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” będzie kontynuowany w 2022 roku.

Ponadto w PCPR realizowane są programy: „Wyrównywania różnic między regionami III”- dofinansowany w ramach środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Program „Zajęcia klubowe w WTZ”- dofinansowany w ramach środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

W 2020 roku przy współpracy i zaangażowaniu Zarządu Powiatu w Nysie utworzono Zakład Aktywności Zawodowej w powiecie nyskim i stworzono dodatkowe miejsce rehabilitacji i terapii dla 50 osób z niepełnosprawnościami, a obecnie dla 60 osób z możliwością zwiększenia obsady. Zakład Aktywności Zawodowej znajduje się w Regionalnym Centrum Rehabilitacji i Integracji Społecznej w Nysie, na ulicy Grodkowskiej. Zajęcia w ZAZ odbywają się od poniedziałku do piątku (5 godzin dziennie). Uczestnikom zapewniono wyżywienie, oraz wynagrodzenie bez utraty dotychczasowych świadczeń.

Oferowane są również:

- rehabilitacja,
- zabiegi fizjoterapeutyczne,
- zwrot pieniędzy za leki,
- wycieczki,
- aktywizacja zawodowa.

Uczestnikami ZAZ są osoby z niepełnosprawnościami w stopniu znacznym (wszystkie schorzenia) oraz umiarkowanym (autyzm, upośledzenie umysłowe lub choroba psychiczna).

Utworzenie dodatkowego miejsca dla osób z niepełnosprawnościami umożliwiło tym osobom dalszą ścieżkę rehabilitacji społecznej jak i zawodowej.

Do ZAZ w 2020 roku przeszło 6 osób z WTZ Nysa i 1 z WTZ w Głuchołazach. Spowodowało to rotację miejsc w warsztatach i pozwoliło na wejście na rehabilitację osobom, które oczekiwały w kolejce na uczestnictwo w WTZ. Ponadto w ZAZ zostały zatrudnione osoby z niepełnosprawnościami uczestniczące w rehabilitacji w Środowiskowym Domu Samopomocy w Nysie, a także mieszkańcy Domu Pomocy Społecznej z Alei w Nysie oraz Domu Pomocy Społecznej w Korfantowie.

Dostęp do przestrzeni publicznej stanowi gwarancję korzystania z pełni praw obywatelskich każdej osoby z niepełnosprawnościami. Pojęcie dostępności w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami należy rozumieć bardzo szeroko. Zakres i kierunek podejmowanych działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, również w kontekście dostępności, wyznacza Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (w art. 9). Wyniki Badania potrzeb osób niepełnosprawnych przeprowadzonego przez PFRON w 2017 r. wskazują na najczęściej spotykane przez poszczególne grupy osób z niepełnosprawnościami bariery w obszarze dostępności:

- dla osób niewidomych i słabowidzących- za najmniej dostosowane uznano obiekty sportowe i rekreacyjne oraz inne obiekty użyteczności publicznej (np. sklepy, poczta, banki),

- dla osób niesłyszących – w obiektach użyteczności publicznej uznawano, że w dużej części lub nawet wszystkich obiektach tego typu nie ma możliwości posługiwania się językiem migowym,

- dla osób z niepełnosprawnością narządu ruchu – wskazywano problem niedostosowania przestrzeni publicznej pod względem architektonicznym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ruchowo, mimo że część obiektów jest już odpowiednio dostosowana.

Szczególne znaczenie dla osób z niepełnosprawnościami ma dostępność infrastruktury transportowej i komunikacyjnej, w tym równy dostęp osób z niepełnosprawnościami do środków transportu publicznego. Istotną kwestią dla osiągnięcia pełnej mobilności osób z niepełnosprawnościami jest swobodny dostęp do obiektów i środków transportu kolejowego. Istotny jest także dostęp do informacji z wykorzystaniem usług o charakterze elektronicznym. Osoby z niepełnosprawnościami mają problem z samodzielnym korzystaniem z zasobów zarówno ze źródeł internetowych, jak i innych urządzeń interaktywnych.

Mając na względzie codzienne trudności, z którymi zmagają się osoby z niepełnosprawnościami, 19 lipca 2019 roku Sejm przyjął ustawę o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Zgodnie z przepisami tej ustawy podmiot publiczny będzie miał obowiązek zapewnić dostępność przez stosowanie uniwersalnego projektowania, nowych rozwiązań i usprawnień w usuwaniu istniejących barier.

Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych

Na podstawie art. 44b ustawy o rehabilitacji ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych* (tj. Dz. U. z 2021r. poz. 573) przy Starostach tworzy się powiatowe społeczne rady do spraw osób z niepełnosprawnościami. W 2019 roku Zarządzeniem Starosty Nyskiego Nr 18 z dnia 27 czerwca 2019 r. została powołana Rada w skład, której weszło 5 członków (członkowie organizacji pozarządowych, radni powiatowi). Do zakresu działania rady należy inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami, realizacji praw osób z niepełnosprawnościami; opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami; ocena realizacji programów; opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod kątem ich skutków dla osób z niepełnosprawnościami.

Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych art. 35a należy do Powiatowego Urzędu Pracy.

Międzynarodowa Organizacja Pracy definiuje rehabilitację zawodową jako część ogólnego procesu rehabilitacji, polegającą na udzieleniu osobie z niepełnosprawnościami usług, tj.: poradnictwo zawodowe, szkolenie zawodowe i zatrudnienie, aby umożliwić jej uzyskanie, utrzymanie i awans w odpowiedniej pracy, a przez to integrację lub reintegrację w normalne życie społeczne.

Do realizacji tego celu niezbędne jest dokonanie oceny zdolności do pracy, w szczególności przez przeprowadzenie badań lekarskich i psychologicznych umożliwiających określenie sprawności fizycznej, psychicznej i umysłowej do wykonywania zawodu oraz ocenę możliwości zwiększenia tej sprawności, a także ustalenie kwalifikacji, doświadczeń zawodowych, uzdolnień i zainteresowań. Istotnym faktem jest prowadzenie poradnictwa zawodowego uwzględniającego ocenę zdolności do pracy oraz umożliwiającego wybór odpowiedniego zawodu i szkolenia, przygotowanie zawodowe z uwzględnieniem perspektyw zatrudnienia.

Ważnym celem jest dobór odpowiedniego miejsca pracy dla osoby z niepełnosprawnościami i wyposażenie tego stanowiska – m.in. określenie środków technicznych umożliwiających lub ułatwiających wykonywanie pracy. Praca definiuje rolę jednostki w społeczeństwie, nadaje kierunek postrzegania własnej osoby oraz zapewnia byt. W przypadku osób z niepełnosprawnościami praca to doskonały bodziec aktywujący ich na wielu polach. Zapewne nikt nie podda w wątpliwość stwierdzenia, że praca to niezbędny element życia człowieka. Jej kluczowa rola w życiu zarówno jednostki, jak i całych społeczeństw, nie sprowadza się jedynie do aspektu finansowego, choć jest on oczywisty. Praca bowiem to coś więcej niż tylko sposób na zapewnienie sobie utrzymania; to większa samoocena, budowanie pozycji społecznej czy doskonałe narzędzie motywacyjne. Szczęólnego znaczenia praca nabiera w życiu osób z niepełnosprawnościami – zarówno tych, które po niekorzystnym splocie wydarzeń i nagłej utracie sprawności muszą powrócić do wcześniejszego miejsca pracy, jak i dla osób dopiero walczących o zatrudnienie.

Rehabilitacja zawodowa to specyficzny rodzaj terapii, dotyczący wszystkich sfer życia człowieka, wykazuje multidyscyplinarny charakter. Dla osoby z niepełnosprawnościami oznacza to:

- umożliwienie dążenia do niezależności finansowej,
- poprawę funkcji organizmu na poziomie fizycznym i psychicznym,

- readaptację psychiczną i emocjonalną względem własnej niepełnosprawności,
- zdefiniowanie na nowo własnej osoby.

Aktywizacja zawodowa doskonale wpisuje się zatem w koncepcję kompleksowego postępowania z osobą z niepełnosprawnościami. Jakie więc założenia przyświecają rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami? Punktem wyjścia do pracy z tą grupą jest generowanie pozytywnych zmian w zachowaniu, a zatem wypracowanie szeregu zachowań/schematów myślowych/reakcji emocjonalnych, które służyć mają zdobyciu i utrzymaniu pracy. Drugą kwestią jest ukierunkowanie osoby z niepełnosprawnościami na jak najdalej posuniętą autonomię, poczucie sprawczości oraz przekonanie, że posiada ogromną siłę sprawczą do pokierowania biegiem własnej kariery zawodowej.

Zadania rehabilitacji zawodowej :

1. zwrot wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy dla osób z niepełnosprawnościami poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu określone w ustawie o promocji,
2. finansowanie szkoleń organizowanych przez kierownika powiatowego urzędu pracy,
3. zwrot kosztów szkoleń organizowanych przez pracodawcę,
4. zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy dla osób z niepełnosprawnościami,
5. dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej,
6. dofinansowanie do oprocentowania kredytu bankowego,
7. koszty adaptacji pomieszczeń zakładu pracy do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w szczególności poniesionych w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy dla tych osób, stosowanie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności,
 - adaptacji lub nabycia urządzeń ułatwiających osobie z niepełnosprawnościami wykonywanie pracy lub funkcjonowanie w zakładzie pracy,
 - zakupu i autoryzacji oprogramowania na użytek pracowników z niepełnosprawnościami oraz urządzeń technologii wspomagających lub przystosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności,
 - rozpoznania przez służby medycyny pracy potrzeb wynikających z niepełnosprawności tych osób.
8. zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy w zakresie czynności ułatwiających komunikowanie się

z otoczeniem, a także czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika z niepełnosprawnościami na stanowisku pracy.

Ponadto zadania realizowane przez PUP: przestrzeganie praw osób z niepełnosprawnościami, współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami w zakresie rehabilitacji zawodowej tych osób, pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób z niepełnosprawnościami, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie.

Poniższe tabele przedstawiają w jaki sposób zostały wykorzystane środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w latach 2016-2020, w związku z realizacją ostatniego Powiatowego Programu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych.

Tab. Ogólny limit i wykorzystanie środków PFRON w latach 2016-2020.

Lp.	zadanie	Limit w latach 2016-2020	Wykorzystanie w latach 2016-2020
REHABILITACJA SPOŁECZNA			
1	Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	1.557.821	1.545.607
2	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	332.212	326.131
3	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów	2.504.771	2.417.931
4	Zobowiązania dot. dofinansowania kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej	5.892.852	5.892.852
5	Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych	1.046.700	1.044.219
6	Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika	4.000	4.000
Razem		11.338.356	11.230.740
REHABILITACJA ZAWODOWA			
7	Wydatki na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji	91.470	90.939
8	Koszty szkolenia i przekwalifikowania zawodowego osób niepełnosprawnych	10.037	9.768

9	Koszty wyposażenia stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych	939.448	939.407
10	Dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej	60.000	60.000
Razem		1.100.955	1.100.114
Ogółem		12.439.311	12.330.854

Tab. Wykorzystanie środków PFRON w latach 2016-2020 w rozbiciu na realizowane zadania zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych.

Lp.	zadanie	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
		Limit 2.170.897zł	Limit 2.309.472zł	Limit 2.415.516zł	Limit 2.640.936zł	Limit 2.902.490 zł
		Wykorzystanie: 2.159.338zł	Wykorzystanie: 2.307.444zł	Wykorzystanie: 2.414.152zł	Wykorzystanie: 2.547.473zł	Wykorzystanie: 2.902.447zł
		Poziom wykorzystania środków PFRON 99%	Poziom wykorzystania środków PFRON 100%	Poziom wykorzystania środków PFRON 100%	Poziom wykorzystania środków PFRON 96%	Poziom wykorzystania środków PFRON 100%
REHABILITACJA SPOŁECZNA						
1	Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	264.341	279.421	319.125	349.899	332.821
2	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	64.819	68.354	57.321	54.825	80.812
3	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów	406.405	378.984	441.084	535.049	656.409
4	Zobowiązania dot. dofinansowania kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej	1.039.740	1.039.740	1.111.932	1.266.720	1.434.720
5	Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku	149.371	204.456	249.965	192.742	247.685

	z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych					
6	Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika	0	0	0	4.000	0
razem		1.924.676	1.970.955	2.179.427	2.403.235	2.752.447
REHABILITACJA ZAWODOWA						
7	Wydatki na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji	13.457	30.577	33.990	12.915	0
8	Koszty szkolenia i przekwalifikowania zawodowego osób niepełnosprawnych	0	5.912	736	3.120	0
9	Koszty wyposażenia stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych	161.205	300.000	199.999	128.203	150.000
10	Koszty wynagrodzenia oraz składek na ubezpieczenie społeczne		0	0	0	0
11	Dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej	60.000	0	0	0	0
12	Pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej	0	0	0	0	0
razem		234.662	336.489	234.725	144.238	150.000
ogółem		2.159.338	2.307.444	2.414.152	2.547.473	2.902.447

IV. Założenia programowe

Działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami podlegają uniwersalnym zasadom:

- osoby z niepełnosprawnościami mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz do korzystania na zasadzie równości z praw i obowiązków ustanowionych dla ogółu obywateli – bez względu na rodzaj, przyczynę i stopień niepełnosprawności. Polityka Unii Europejskiej wobec niepełnosprawności zakłada, że osoby z niepełnosprawnością muszą brać udział w podejmowaniu decyzji ich dotyczących na poziomie europejskim, narodowym i lokalnym. Mają one pełne prawo do wnoszenia swego wkładu w życie społeczne.
- osoby z niepełnosprawnościami mają prawo do uzyskania niezbędnych środków umożliwiających wyrównywanie zmniejszonych wskutek niepełnosprawności szans w korzystaniu z przysługujących im praw;

- wszelkie działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami powinny być podejmowane z poszanowaniem suwerenności jednostki i jej prawa do dokonywania samodzielnych wyborów życiowych;
- równych szans, dostępności, niedyskryminacji;
- poszanowania dla rozwijającego się potencjału dzieci z niepełnosprawnościami i poszanowania prawa dzieci z niepełnosprawnościami do zachowania swojej tożsamości.

Program zakłada :

- 1) poprawę jakości życia osób z niepełnosprawnościami,
- 2) zwiększenie samodzielności funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami,
- 3) zwiększenie możliwości uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym,
- 4) zwiększenie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami,
- 5) zmniejszenie skutków niepełnosprawności,
- 6) zwiększenie dostępności do opieki zdrowotnej.

Program ma charakter otwarty, dopuszczający włączanie nowych obszarów działań, z uwagi na zmieniające się warunki, potrzeby i oczekiwania osób z niepełnosprawnościami.

Warunkiem powodzenia realizacji programu jest włączenie do niego, na różnych etapach, placówek publicznych oraz organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami i innych jednostek zainteresowanych.

Różnorodność problemów dotyczących osób z niepełnosprawnościami spowodowała konieczność dokładnego rozeznania i opracowania programu ich rozwiązania. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998r o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020r., poz. 920) określiła zakres działań i zadania powiatu. Do jednego z głównych zadań powiatu należy **wspieranie osób niepełnosprawnościami**, bowiem powiat ma w ręku instrumenty do realizacji tego zadania (edukacja publiczna, promocja i ochrona zdrowia, pomoc społeczna, polityka społeczna, polityka prorodzinna, transport, przeciwdziałanie bezrobociu, współpraca z organizacjami pozarządowymi, kultura fizyczna, sport, turystyka, nadzór budowlany, tworzenie rynku pracy). Generalną zasadą opracowanego programu pomocy osobom z niepełnosprawnościami jest integracja tych osób w środowisku lokalnym oraz likwidowanie wszelkich barier psychologicznych, społecznych i fizycznych dyskryminujących te osoby.

V. Sprawozdawczość i ewaluacja.

Roczna informacja z zakresu realizacji Programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. (Dz. U. z 2021, poz. 573) będzie przekazywana na Zarząd Powiatu w Nysie w terminie do 30 czerwca roku następnego. Zgodnie z art. 44 b ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021, poz. 573) sprawozdanie z realizacji Programu będzie przekazywane do oceny Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych.

VI. Cele strategiczne

a. Kierunki działania w zakresie niepełnosprawności w powiecie nyskim

Kierunek I Podnoszenie standardu usług świadczonych w Domach Pomocy Społecznej i rozwój specjalistycznych usług w środowisku zamieszkania osób z niepełnosprawnościami.

- A. Utrzymywanie na wymaganym poziomie standardów świadczonych usług przez Domy Pomocy Społecznej.
- B. Świadczenie usług w ramach istniejących/tworzonych placówek wsparcia.

Kierunek II Współpraca z Ośrodkami Pomocy Społecznej w kierunku pomocy osobom z niepełnosprawnościami

- A. Rozeznanie potrzeb osób z niepełnosprawnościami w zakresie oczekiwanej pomocy w oparciu o współpracę z Ośrodkami Pomocy Społecznej.
- B. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami przez OPS.

Kierunek III Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników pomocy społecznej w zakresie niepełnosprawności

- A. Organizacja szkoleń lub konferencji.
- B. Doksztalcanie pracowników pomocy społecznej.

Kierunek IV Umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami swobodnego poruszania się i funkcjonowania we własnym środowisku

- A. Likwidacja barier architektonicznych, urbanistycznych i transportowych.
- B. Nagłaśnianie praw osób z niepełnosprawnościami.
- C. Likwidacja barier w komunikowaniu się w urzędach.

Kierunek V Skoordynowanie działań na rzecz umożliwienia samodzielnego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami

- A. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i instytucjami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
- B. Prezentacja twórczości osób z niepełnosprawnościami, podnoszenie świadomości społecznej w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami.
- C. Działalność Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych.

Kierunek VI Zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym

- A. Rehabilitacja społeczna, zawodowa, lecznicza, profilaktyka.
- B. Umożliwienie korzystania z porad prawnych.
- C. Współpraca z organizacjami.

Kierunek VII Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

- A. Wyposażenie stanowisk pracy dla osób z niepełnosprawnościami.
- B. Dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej.
- C. Szkolenia i przekwalifikowania osób z niepełnosprawnościami.
- D. Współpraca z PUP.
- E. Promocja zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami i poradnictwo zawodowe.

Kierunek VIII Edukacja osób z niepełnosprawnościami.

- A. Indywidualne nauczanie.
- B. Szkoły życia.
- C. Upowszechnienie kształcenia w systemie ogólnodostępnym i integracyjnym.

b. Harmonogram działań objętych strategią powiatu nyskiego w zakresie problemów społecznych

Harmonogram realizacji zadań		
Cele	Działania	Odpowiedzialni i współpracujący
Kierunek I. Podnoszenie standardu usług świadczonych w Domach Pomocy Społecznej i rozwój specjalistycznych usług w środowisku zamieszkania osób z niepełnosprawnościami		
Utrzymywanie na wymaganym poziomie standardów świadczonych usług przez Domy Pomocy Społecznej	<ul style="list-style-type: none">- polepszanie warunków socjalnych mieszkańców- poprawa technicznego zabezpieczenia placówek- polepszanie otoczenia zewnętrznego domów- doskonalenie struktury organizacyjnej DPS-ów, zwiększanie zakresu usług socjalno-bytowych świadczonych przez DPS-y- doskonalenie procedur obowiązujących w Domach- doskonalenie realizacji zasad zachowania godności i intymności mieszkańców- doskonalenie prac Zespołów Terapeutyczno-Opiekuńczych funkcjonujących w DPS-ach	Starostwo Powiatowe w Nysie PCPR w Nysie Domy Pomocy Społecznej

Świadczenie usług w ramach istniejących/tworzonych placówek wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> - środowiskowy dom samopomocy - warsztaty terapii zajęciowej, - mieszkania chronione, - zakład aktywności zawodowej, - dofinansowanie kosztów wyposażenia obiektów służących rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami w sprzęt rehabilitacyjny oraz kosztów budowy i rozbudowy tych obiektów poprzez programy dedykowane - tworzenie nowych filii czy placówek wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, centrów opiekuńczych, - świadczenie usług opieki wytchnieniowej, czy świadczenie usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnościami. 	PFRON, PCPR, samorządy gminne, OPSy, jednostki pomocy społecznej, ROPS, organizacje pozarządowe, ZAZ, WTZ, SDS, DPS
Kierunek II. Współpraca z Ośrodkami Pomocy Społecznej w kierunku pomocy osobom z niepełnosprawnościami		
<p>Rozeznanie potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie oczekiwanej pomocy w oparciu o współpracę z OPS</p> <p>Wsparcie osób z niepełnosprawnościami przez OPS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - monitorowanie bieżącego zapotrzebowania i zdobywanie informacji o osobach z niepełnosprawnościami zainteresowanych umieszczeniem w DPS-ach , - wymiana informacji o sytuacji życiowej osób z niepełnosprawnościami - praca socjalna na rzecz środowisk niepełnosprawnych ze szczególnym uwzględnieniem umożliwienia poradnictwa w tym i prawnego - zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnościami do katalogu świadczeń z pomocy społecznej takich jak: zasiłki stałe, usługi opiekuńcze oraz do świadczeń rodzinnych głównie świadczeń pielęgnacyjnych i zasiłków pielęgnacyjnych, - pomoc osobom z niepełnosprawnościami w załatwianiu spraw urzędowych, które najczęściej stanowią ogromny problem z uwagi na bariery budowlane, komunikacyjne, techniczne, a tym samym ograniczają dostęp i możliwość załatwienia swoich spraw - wsparcie opiekunów zajmujących się opieką nad osobami z niepełnosprawnościami (opieka wytchnieniowa), - realizacja programów 	OPS, PCPR, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności samorządy gminne

	dedykowanych dot. wsparcia i wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałania ich wykluczeniu	
Kierunek III. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników pomocy społecznej w zakresie niepełnosprawności		
Organizacja szkoleń lub konferencji	<ul style="list-style-type: none"> - szkolenie kadry pomocy społecznej - opracowanie tematów szkoleniowych wspólnie z PFRON - konsultowanie zapotrzebowania na szkolenia w konkretnej tematyce 	PFRON, PCPR, Powiat, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności OPS, jednostki pomocy społecznej, ROPS
Dokształcanie pracowników pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> - specjalizacje - kursy - szkolenia - studia 	PFRON, PCPR, Wyższe Uczelnie, organizacje, Powiat, ROPS
Kierunek IV. Umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami swobodnego poruszania się i funkcjonowania we własnym środowisku		
Likwidacja barier architektonicznych, urbanistycznych i transportowych	<ul style="list-style-type: none"> - budowa podjazdów, pochylni, wind, bezpiecznych dojazdów do budynków, oporęczowania - zakładanie podłóg antypoślizgowych, - poszerzenie drzwi dla osób na wózkach, - dostosowanie łazienek i toalet w obiektach użyteczności publicznej i w domach osób z niepełnosprawnościami, - zastosowanie innych, nowoczesnych rozwiązań w celu poprawy funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami, - zakup pojazdów przeznaczonych do przewozu osób z niepełnosprawnościami - poprawa mobilności, zapewnienie transportu dla uczących się dzieci z niepełnosprawnościami oraz osób dorosłych – usługi transportowe door-to-door, - zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej dla dzieci z niepełnosprawnościami jak np. place zabaw 	PCPR, PFRON, Gminy, ZOZ-y, inne instytucje publiczne, osoby indywidualne
Nagłaśnianie praw osób z niepełnosprawnościami	<ul style="list-style-type: none"> - spotkania z przedstawicielami organizacji - imprezy integracyjne - ulotki, tablice ogłoszeń - strona internetowa odpowiednio dostosowana 	PCPR, PFRON, organizacje pozarządowe, Powiat, samorządy gminne
Likwidacja barier w komunikowaniu się w urzędach	<ul style="list-style-type: none"> - szkolenia w zakresie nauki języka migowego pracowników urzędów, - wprowadzenie i rozpowszechnienie nowych rozwiązań technologicznych dedykowanych osobom z problemami 	PFRON, Gminy, PCPR, organizacje pozarządowe, osoby indywidualne, samorządy gminne

	<ul style="list-style-type: none"> - w porozumiewaniu jak np. pętle indukcyjne, dostosowane oznakowania dla osób z dysfunkcją wzroku w pomieszczeniach i inne - dostosowanie stron internetowych, upowszechnienie elektronicznej obsługi 	
Kierunek V. Skoordynowanie działań na rzecz umożliwienia samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnościami		
Współpraca z organizacjami pozarządowymi i instytucjami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami	<ul style="list-style-type: none"> - spotkania integracyjne, - dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych - dofinansowanie do sportu, kultury, turystyki i rekreacji - dofinansowanie sprzętu rehabilitacyjnego - przekazywanie informacji dot. możliwości uzyskania dofinansowań i uczestnictwa w programach skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, - lokalne porozumienie instytucji publicznych i środowisk działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami 	Powiat, PCPR, organizacje pozarządowe, indywidualne osoby niepełnosprawne, samorządy gminne
Prezentacja twórczości osób z niepełnosprawnościami, podnoszenie świadomości społecznej w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami	<ul style="list-style-type: none"> - wystawy - imprezy integracyjne, - koncerty, - zawody sportowe, - pokazanie dorobku osób z niepełnosprawnościami poza granicami powiatu, - kreowanie i wspieranie pozytywnego wizerunku osoby z niepełnosprawnościami w społeczeństwie, w szczególności przełamywanie stereotypów dotyczących osób z niepełnosprawnościami 	Powiat, samorządy gminne, organizacje pozarządowe, indywidualne osoby niepełnosprawne, jednostki pomocy społecznej i inne
Działalność Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> - opiniowanie projektów uchwał i programów, - inspirowanie działań zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami, - powoływanie zespołu opiniującego wnioski 	PCPR, Radni Powiatu, organizacje pozarządowe, jednostki pomocy społecznej i inne
Kierunek VI. Zwiększenie udziału osób niepełnosprawnościami w życiu społecznym		
Rehabilitacja społeczna, zawodowa, lecznicza, profilaktyka.	<ul style="list-style-type: none"> - dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych - dofinansowanie do likwidacji barier funkcjonalnych, - dofinansowanie sportu, kultury, turystyki osób z niepełnosprawnościami, - dofinansowanie do zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, sprzętu rehabilitacyjnego - dofinansowanie kosztów tworzenia i 	Powiat, PCPR, PFRON, inne instytucje, wtz, ZAZ, osoby indywidualne, organizacje pozarządowe

	<p>działalności warsztatów terapii zajęciowej,</p> <ul style="list-style-type: none"> - współpraca z ZAZ-em, rozszerzenie działalności, - dostęp do internetu i nowych technologii - realizacja programów dedykowanych dla osób z niepełnosprawnościami dofinansowywanych ze źródeł zewnętrznych 	
Umożliwienie korzystania z porad prawnych	<ul style="list-style-type: none"> - bezpłatne poradnictwo prawne - informatory 	Powiat, Organizacje, PCPR, PFRON, Gminy
Współpraca z organizacjami	<ul style="list-style-type: none"> - cykliczne spotkania - przekazywanie informacji dot. zmian prawnych 	Powiat, Gminy, PCPR, organizacje
<p>Kierunek VII. Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami Realizacja zadań ustawowych z zakresu rehabilitacji zawodowej wynikających z ustawy o rehabilitacji</p>		
Wyposażenie stanowisk pracy dla osób z niepełnosprawnościami	<ul style="list-style-type: none"> - udzielanie wsparcia i pomocy finansowej poprzez: - zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy dla osób z niepełnosprawnościami, - zwrot kosztów adaptacji pomieszczeń zakładu pracy do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w szczególności poniesionych w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy dla tych osób, stosowanie do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności - adaptacji lub nabycia urządzeń ułatwiających osobie niepełnosprawnej wykonywanie pracy lub funkcjonowanie w zakładzie pracy, - zakupu i autoryzacji oprogramowania na użytek pracowników z niepełnosprawnościami oraz urządzeń technologii wspomagających lub przystosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności - rozpoznania przez służby medycyny pracy potrzeb wynikających z niepełnosprawności tych osób - zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy w zakresie czynności ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem, a także czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika niepełnosprawnego na 	Powiat, Gminy, pracodawcy, PUP, organizacje pozarządowe, ZAZ

	stanowisku pracy	
Dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej	<ul style="list-style-type: none"> - udzielanie pomocy finansowej w rozpoczęciu działalności gospodarczej lub rolniczej lub wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej - udzielanie pomocy finansowej w założeniu spółdzielni socjalnej, - wsparcie finansowe działających spółdzielni socjalnych, - dofinansowanie do oprocentowania kredytu bankowego 	Powiat, PUP, indywidualne osoby niepełnosprawne, spółdzielnie socjalne, ZAZ, organizacje pozarządowe
Szkolenia i przekwalifikowania osób z niepełnosprawnościami	<ul style="list-style-type: none"> - umożliwienie zwrotu wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy dla osób z niepełnosprawnościami poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu określone w ustawie o promocji, - kierowanie i finansowanie szkoleń organizowanych przez kierownika powiatowego urzędu pracy, - zwrot kosztów szkoleń organizowanych przez pracodawcę - finansowanie szkoleń organizowanych przez pracodawcę w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego 	Powiat, PUP, pracodawcy, osoby niepełnosprawne
Współpraca z PUP	<ul style="list-style-type: none"> - wymiana informacji dot. bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami, - uczestnictwo w targach pracy, - współpraca przy tworzeniu programów, strategii, współpraca przy wnioskach konkursowych odnośnie środków pozyskiwanych dla osób z niepełnosprawnościami, - rozwijanie przedsiębiorczości osób z niepełnosprawnościami 	Powiat, PCPR, PUP, pracodawcy
Promocja zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami i poradnictwo zawodowe	<ul style="list-style-type: none"> - pośrednictwo pracy i doradztwo zawodowe skierowane do osób z niepełnosprawnościami, - aktywna polityka pozyskiwania pracodawców służąca tworzeniu miejsc i utworzeniu miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami, - edukacja osób niepełnosprawnościami w zakresie poruszania się po rynku pracy, w tym spotkania z młodzieżą ze szkół specjalnych oraz uczestnikami warsztatów terapii zajęciowej i innych, - dofinansowanie poprzez dedykowane programy: do uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym, oraz pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla dziecka w formie dofinansowania pobytu w przedszkolu lub żłobku 	Powiat, PUP, pracodawcy, wtz, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, szkoły z klasami integracyjnymi, ZAZ, organizacje pozarządowe

Działalność Zakładu Aktywności Zawodowej	<ul style="list-style-type: none"> - aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami poprzez rehabilitację leczniczą, społeczną i zawodową, - przygotowanie pracowników z niepełnosprawnościami do pracy na otwartym rynku pracy, - rozszerzanie działalności poprzez tworzenie nowych filii i nowych placówek 	ZAZ, Powiat, Gminy, PCPR, PUP, pracodawcy, WTZ, spółdzielnie socjalne, organizacje pozarządowe, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy
Kierunek VIII. Edukacja osób z niepełnosprawnościami.		
Indywidualne nauczanie	<ul style="list-style-type: none"> - stworzenie warunków do prowadzenia nauczania indywidualnego w szkołach 	Powiat, Gminy, szkoły, pedagodzy
Szkoły życia	<ul style="list-style-type: none"> - dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego, - zapewnienie transportu, - likwidacja barier technicznych i w komunikowaniu się 	Powiat, Gminy, szkoły, pedagodzy
Upowszechnienie kształcenia w systemie ogólnodostępnym i integracyjnym	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie klas integracyjnych, umożliwienie stałej integracji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej z rówieśnikami, - dostosowanie obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, - zapewnienie transportu, - współpraca ze szkołami i poradniami psychologiczno-pedagogicznymi - zapewnienie dostępu do wczesnego wspomagania rozwoju dziecka oraz wsparcia jego rodziny od chwili wykrycia lub podejrzenia niepełnosprawności. - zapewnienie możliwości kształcenia się maksymalnie dużej liczbie osób z niepełnosprawnościami i dostęp do wszystkich szczebli edukacji - zapewnienie dostępu do edukacji dorosłym osobom z niepełnosprawnościami, - wspieranie m.in. poprzez szkolenie z zakresu udzielania niezbędnej pomocy fizyczno-psychologicznej uczniom z niepełnosprawnościami i doradztwo metodyczne, dyrektorów, nauczycieli i specjalistów z przedszkoli, szkół(ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych) i innych placówek oświatowych pracujących z uczniami z niepełnosprawnościami, - poprawa dostępności placówek edukacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami 	Powiat, Gminy, szkoły, pedagodzy, poradnie psychologiczno-pedagogiczne